

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
Zwiazek Krakowian w Izraelu
Association of Cracowians in Israel

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
רח' הנוריות 31, הרצליה, 4672630
cracowassociation@gmail.com
טלפון: 09-9579540, פקס: 054-4436366
www.cracow.org.il

www.facebook.com/groups/cracowassociation

גליון 121 מרץ 2017 אדר תשע"ז

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

מדליה לפרופ' דב אלכסנדרוביץ

חברנו, פרופ' דב אלכסנדרוביץ, פסיכיאטר ופסיכואנליטיקאי, קיבל מדליה Plus Ratio Quam Vis (בלטינית: מחשבה לפני כח), מידי רקטור האוניברסיטה היאגלונית בקרקוב, עבור שרותיו יוצאי הדופן לאוניברסיטה. מוטו זה חרוט בכניסה לאולם הכינוסים בחדר קופרניקוס.

המדליה הראשונה הוענקה לאפיפיור יוחנן פאולוס השני והיא ניתן למכובדים וחוקרים בולטים. בין זוכי המדליה השנה היה גם הבמאי הקרקובאי אנדז'יי וידה.

הירחון Alma Mater, המדווח על הענקת המדליה, כותב עוד כי פרופ' אלכסנדרוביץ הוא יליד קרקוב, ובקרקוב סיים את לימודיו התיכוניים. את פולין עזב, יחד עם משפחתו, עוד לפני מלחמת העולם השנייה, ואת לימודי הרפואה סיים באוניברסיטת פאביה באיטליה.

במסגרת עבודתו היה קשור עם אוניברסיטאות בארה"ב ובישראל, ניהל את הקתדרה לפסיכיאטריה בבית הספר לרפואה באוניברסיטת בן גוריון והיה יו"ר האגודה הישראלית לפסיכואנליזה.

המדליה הוענקה לו כהכרה בעבודתו המגוונת ורבת השנים בקתדרה לפסיכיאטריה באוניברסיטה היאגלונית, בקליניקה לפסיכיאטריה של ילדים ומתבגרים והקתדרה לפסיכותרפיה.

פתיתים,

על פי הסכם הפרשה עם קופת חולים כללית ניצולי שואה, הזכאים לרנטת בריאות מגרמניה, ושהיו בחיים במרס 2010 יקבלו (או יורשיהם), החזר מלוא הכספים ששילמו לקופ"ח בגין תרופות, טיפולים ואגרות, וזאת בגין המחלות המוכרות עבורן היו הם זכאים לקבל רנטת בריאות מגרמניה, משנת 1999.

ניצולי שואה שלא היו בחיים במרס 2010 - יורשיהם יקבלו את מלוא ההחזרים כאמור, החל מחודש מרץ 2003 ועד מועד פטירתם של הזכאים.

קופת חולים כללית קיבלה כספים משלטונות גרמניה עבור אנשים אלה, ובמקביל גבתה מהניצולים הזכאים תשלומים עבור

הוצאותיהם הרפואיות, וזאת בניגוד להתחייבותה לפטור אותם כאמור מתשלום.

האם הספקתם כבר לשוטט באתר האינטרנט החדש של ארגון יוצאי קרקוב בישראל בכתובת cracow.org.il?

האם יש לכם הערות? הארות? סיפורי משפחות שתרצו לחלוק עמנו? תמונות? אגדות?

האתר נועד לכל מי שעניינו בקרקוב היהודית ונשמח להעשיר ולהרחיב אותו.

שימו לב לכתובת החדשה של הארגון: רחוב הנוריות 31, הרצליה 4672630

30 שנים ללימודי יהדות באוניברסיטה היאגלונית

בשנת הלימודים 1986/7 נפתחה באוניברסיטה היאגלונית המחלקה הבינתחומית להיסטוריה ותרבות של יהודי פולין, והייתה הראשונה שנפתחה בפולין. במאמר המתפרסם לרגל האירוע בירחון Alma Mater - ירחון האוניברסיטה היאגלונית, מתוארת פעילות המכון במהלך שלושת העשורים של קיומו, והעובדה שהוא אחד החשובים בתחום, לא רק בפולין אלא גם מחוצה לה.

המחלקה להיסטוריה ותרבות יהודית הוקמה ביוזמתו והודות למאמציו של פרופ' יוזף אנדז'יי גירובסקי (Gierowski), על מנת לתעד ולחקור את החיים היהודיים בפולין. בדברי הפתיחה אמר פרופ' גירובסקי כי: "סביב ההיסטוריה של האוכלוסייה היהודית בפולין יש בלבול רב והרבה דעות קדומות, בין היתר בשל חוסר מחקר בנושא, והגיעה העת למחקר אמין על עברה של הקהילה היהודית".

בשנת 2012, לאחר מעבר המחלקה למשכנה החדש ברובע היהודי קז'ימייז', ברחוב יוזפה 19, הוחלט על הסבה למכון ועל הקמת מרכז לחקר ההיסטוריה של יהודי קרקוב ותרבותם. צוות ההוראה והמחקר מונה 12 מרצים בתחומי תולדות עם ישראל, מחשבת ישראל תרבות, דת, ספרות ושפות עברית ויידיש. מספר הסטודנטים הוא כ-200.

אתר האינטרנט של המכון <http://www.judaistyka.uj.edu.pl>

זועקים לעזרה

ורשה ב-17.5.1944, מר איגנצי היקר!

אנו מודים מכל הלב על הידיעה על בננו ועל גיסי. על לאון סלפי [ליאון סלפטר, מראשי "הציונים הכלליים" בגליציה המערבית] שמעתי שהוא עובד באיזה מפעל לכלי אמייל בקרקוב שעובדים בו כ-2,000 איש [זהו המפעל שהקים אוסקר שינדלר על יד מחנה פלשוב].

חיים [חיים הילפשטיין, ממנהיגי התנועה הציונית בגליציה המערבית], יהודה [יהודה צימרמן, פעיל ציוני מקרקוב, אשר נרצח במחנה פלשוב ב-14/5/1944. בעת כתיבת המכתב עדיין לא ידעו על מותו] וטיש [אליהו טיש, פעיל ציוני מגליציה המערבית] נמצאים במחנה עונשין בפלשוב. המחנה נמצא בבית העלמין היהודי החדש.

כתבתי להם, אך לדאבוני איש לא ענה. קשה מאוד לכתוב משם. המחנה מוקף גדר חשמלית. על השמירה מופקד בן בליעל אוקראיני המתנהג בצורה חייתית, ומפקד המחנה הוא גת (Goeth) וינאי סדיסט איום, אשר בגין סטייה קטנה ביותר מן הכללים מפיל אנשים חלל. אף על פי כן, אנו מצליחים לסייע שם, ויש לנו ראיות לכך שעזרתנו מגיעה לשם...

אנו, רעייתי ואני, נמצאים כאן כבר שנתיים וחצי, אני עובד במחלקה שלנו. אתה יכול לתאר לעצמך מה קשה ומסוכנת עבודתנו במקום זה. אנשים שמסתתרים, שאינם יוצאים כלל, נמצאים בסכנה מתמדת, קל וחומר מי שמוכרח לצאת, להיראות, לקיים ישיבות וכיוצא באלה. אבל מספיק עם העניינים האישיים!

בעניין רב קראנו את מכתבך מתאריך 15/2 ואת המכתבים של אנזלם [אנשל רייס] ואריה [אריה]

רישום דיוקן של עו"ד יהודה צימרמן, ממנהיגי "הציונים הכלליים בקרקוב" (בוכניה 1880-אושוויץ 14.5.1944)

שמעון גוטסמן (יליד 1886) התגורר לפני המלחמה, עם משפחתו, בקרקוב. בזמן המלחמה היה פעיל ב-"ז'גוטה" - הוועד לעזרת היהודים, ושם הכינוי שלו היה יוזף בוגוצקי (Jozef Bogucki). הוא כתב מספר מכתבים אל יצחק שוורצברט, שכינויו המחתרתי היה איגנצי, ואלה נמצאים באוסף של אדולף אברהם ברמן [שהיה בימי מלחמת העולם השנייה מנכ"ל ארגון "צנטוס" Centos (Centrala Towarzystwa nad Sierotami) לעזרת ילדים בוורשה ומזכ"ל "ז'גוטה", ובגטו ורשה נמנה עם ראשי המחתרת היהודית האנטי-נאצית והיה חבר נשיאות הוועד הלאומי המחתרתי].

אנו מפרסמים שניים מן המכתבים באדיבות ארכיון בית לוחמי הגטאות. הטקסטים בסוגרים מרובעים [] נועדו להבהרה ואינם מופיעים במקור.

טרטקובר]. אתם עושים שם הרבה למעננו, אך לדאבונו הדברים אינם מגיעים אלינו מהר כל כך.

אנו מבקשים מכם מאוד למסור לנו דיווחים לעתים קרובות, ולהשתדל לפעול לכך שיגיעו אלינו מהר ככל האפשר, כדי שנוכל למסור לכם מידע ודיווחים עלינו בתדירות מרבית. נותרו לנו רק מעטים, אולי 200,000, כולל אלה הנמצאים במחנות עונשין - כאלה יש אולי 150,000. היתר, כ-50,000, מסתתרים בתנאים קשים ביותר בצד ה"ארי".

במחנות התנאים איומים מכול. מחנה פירוש רעב, עבודות קשות, התעללות, רצח, מחלות ומוות. פגעה בנו קשות הידיעה על התמיכה בפעילותו של הד"ר וייכרט [מיכאל וייכרט עמד בראש המוסד "עזרה יהודית עצמית" (JUS - Juedische Unterstuetzungsstelle) בקרקוב ונהנה מחסות הגרמנים] בקרקוב. והרי ביקשנו להפסיק את ההצגה הזאת. פעילותו מועילה רק למדכאים, ובעולם מתקבל הרושם שהגרמנים מגלים סובלנות כלפי העזרה העצמית היהודית.

רק היום קיבלתי ידיעות מאדם שהצליח לברוח ממחנה פלשוב, מהן עולה שדבר אינו חודר למחנה כי הגרמנים לוקחים כמעט הכול. מפעם לפעם ד"ר ו' [וייכרט] מספק לבית החולים שיירי תרופות כלשהן, אבל אלה תרופות כגון אספירין וכיוצא בזה. על אמצעי חיטוי, אינסולין וכיוצא באלה אי אפשר אפילו לחשוב. גם אספקה של מזון כלשהו [באמצעות חבילות] אסורה. כללי המחנה אינם מתירים זאת.

האיש סיפר על ד"ר ו' [וייכרט] עצמו, שלעתים קרובות היה אורח של מפקד המחנה גת - וינאי סדיסט ואכזר, אשר לעתים קרובות יורה באנשים במו ידיו. הלה מתארח גם אצל האס. אס. ואצל מפקד המשטרה העובד באוליאנדרי [מועדון מפואר בקרקוב שהוקם בשעתו עבור

הליגיונרים של פילסודסקי] דעת הקהל במחנה רואה בו משתף פעולה עם ה"מכובדים" האלה. הסיוע היחיד המגיע לשם - אם כי בקשיים רבים - הוא מאתנו, בדרך בלתי חוקית כמובן, דבר שלא היה מתקבל על דעתו של ד"ר וייכרט.

מן הדוח שלכם נודע לנו על אשראי גדול שאישר הקונגרס בארצות הברית לשם סיוע, ושהדבר יועבר דרך קרקוב. אם זו באמת הדרך המיועדת להעברה, אז חבל על כל פרטה, כי הגרמנים ייקחו ללא ספק את הכול. אם לא תוכלו לסדר זאת באמצעות "הוועד היהודי הלאומי" - אני משתדל להשתמש במונח שלכם - אז השתדלו ש"הצלב האדום הבינלאומי" ישלח אנשים משווייץ, אשר בתור בני מדינה נייטרלית יוכלו אולי לבצע את הדבר דרך פעולתם במחנות היהודים. אני זורק רעיון. אם זה יהיה מעשי, אז אולי הכסף לא יבוצז לגמרי - ולא, רק האויב ייהנה מכך.

אני מניח שהדיווח שלנו ייתן לכם תמונה על היחסים אצלנו. היינו רוצים מאוד שתחושו את מצבנו. לדעתי זה דבר קשה מאוד כי ההתנהגות החייתית מבוצעת בנחישות ולאורך זמן במידה שטרם נראתה כמותה בעולם.

לדאבונו איננו יודעים פרטים על ארץ ישראל שלנו. הרוצחים לוחשים מדי פעם בעניין זה ומשמיצים את חיים [חיים וייצמן]. אנו שמחים מאוד מפני שרואים שמצב עניינינו טוב. עוד לפני חודשים מספר הפיצו תעמולה שהיהודים שולטים באנגלים והראו תצלום של יהודים וחיים בראשם. עליי להודות שהתצלומים נעשו היטב ומצאו חן בעינינו. אם תוכלו, כתבו לנו יותר על ארץ ישראל.

אני מחבק אתכם שלכם - ש"ג (Sz.G)

(המשך בעמוד הבא)

זועקים לעזרה (המשך)

ורשה, 24/7/1944, מר איגנצי היקר,

קיבלנו את המכתבים מה-18/2 ו-4/3. אנו מודים עליהם מאוד, משום שהעברת לנו בהם מידע בנושאים רבים שיש להם חשיבות רבה עבורנו. אנו מודים מאוד על המכתבים של וייצמן, [ברל] לוקר, גולדמן, שמורק ואחרים. מכתבים אלו שיפרו את מצב רוחנו, אנו רואים שאתם מבינים באיזה מצב אנו נמצאים, ושאתם עושים את כל שביכולתכם כדי להקל על שארית הפליטה. אנו משתדלים להעביר את המכתבים האלה לידיעת קומץ האנשים שעדיין נושמים.

לדאבוננו לא קיבלנו שום דבר מן המסמך המצורף המוזכר במכתבך, כך שכוונתך להעביר לנו מידע מפורט הוגשמה רק בחלקה. זה חבל מאוד. בלי קשר לשאלה היכן אנו נמצאים ומה מצבנו, כולנו היינו רוצים מאוד לדעת בפרוטרוט כיצד עומד העניין שלנו בארץ. לפיכך אנו מבקשים מאוד לכתוב לנו על כך בהרחבה בכל מכתב. ממכתבך עולה כי יש בידכם סכומים ניכרים מאוד אך לדאבוננו רק חלקים זעומים מהם מגיעים אלינו, וגם זה באיחור רב. רק עכשיו קיבלנו את 40,000 הדולר האחרונים מהתשלום הראשון (20,000 + 100,000) שנמסרו לנו עוד ב-9/12/42. אשתקד. לגבי סכומים אחרים הנזכרים במכתבך האחרון איננו יודעים דבר. אנו מבקשים שיינקטו כל הצעדים האפשריים כדי שסכומים אלה יועברו אלינו בהקדם האפשרי, ושכל הסכום יועמד לרשותנו לאלתר בשלמות, לא בתשלומים. יש לי רושם שבגלל השתנות המצב בחזית העברת הכסף תהיה קלה יותר לביצוע. אני מבקש להבהיר שלנו פה אין כבר דבר, פשוט כמשמעו - כולנו בלי יוצא מן הכלל תשושים פיזית ונפשית, ללא בגדים ולבנים וללא דירות משלנו. נוסף על כך יש לקחת בחשבון מחלות המופיעות בגלל תנאי החיים. אנשים רבים נזקקים לטיפול בית חולים.

אנו שמחים שהממשלה הגולה תומכת במאמצים ואני מקווה שניסיונותיכם להעביר את העזרה מהר ככל האפשר יוכתרו בהצלחה. לדעתי חשוב כבר עתה לנקוט בצעדים המתאימים כדי להבטיח שהשלטונות הסובייטים לא יפריעו לעבודתנו, אלא יעזרו לנו. אני רואה מחובתי להתייחס לנושא זה משום שבשנים 1939/40 השלטונות הבולשביקים הפריעו למבצע יהודי דומה, ובסוף לקחו לנו, ללא סיבה, את כל הכסף אשר נאסף למטרה זו. הדבר ידוע לי

כי הייתי פעיל בוועד הזה, שהיו חברים בו ד"ר רפאל לנדאו, ד"ר לודוויק רלסלר, עו"ד בוניברג, עו"ד מרגוליס ואנוכי.

למרות כישלונות אויבנו בחזית, פעולות השמדת היהודים לא נפסקו. אנו חוששים מאוד לגורל קדושינו המעונים במחנות. אנו מפחדים מאוד שעם התקרבות החזית אוכלוסיית המחנות תירצח. לדאבוננו היעדר עזרה כלשהי מבחוץ מונע את ריסוק המחנות. במחנות אלה עובדים תחת טרור וכפייה לטובת התחמשות. מנצלים שם את טיפת דמנו האחרונה בצורה האכזרית ביותר...

החדשות שלך על המסמך של מנהל הוועדה לענייני חוץ הפתיעו אותי והכאיבו לי. אתה שואל מה ההסבר. אני מתקשה לתת הסבר, אין לנו כל השפעה על כך. נציגי הממשלה נפגשים איתנו בעיקר על בסיס פילנתרופי. איננו בטוחים אם זה טוב. אילו הקשר היה משמעותי יותר, רעיונות דוגמת אלה הכלולים במסמך בוודאי לא היו מתפרסמים.

לדעתי כבר עכשיו צריך להתחיל לחשוב כיצד לפתור את בעיית הרכוש היהודי בארצות אירופה שהיו תחת השלטון הגרמני. זו בעיה חשובה מאוד אולי לא רק בהיקף אירופי. האדונים חייסוצקי (Hajsocki) וקיימצקר (Kajemcker) [כנראה הכוונה ל"קרן היסוד" ול-"קרן הקיימת לישראל"] צריכים להיות מעוניינים מאוד בנושא. בסוגיה זו ניתן להעלות רעיונות שונים, אך למרבה הצער רק אנו איננו דנים בה, משום שאנו כל הזמן עסוקים בהצלת שרידי אנוש. לדאבוננו נבצר מאתנו לקיים אתכם קשר אישי, כי הדבר היה יכול להועיל מאוד. כשישתנה קו החזית רצוי שיינקטו צעדים שיאפשרו לנו להיות אתכם בקשר.

היו כאן די הרבה מסמכים שנאספו אשר נוגעים לגיהינום שלנו, רבים הושחתו, אולם חלקם בוודאי עוד נשמרו. אני נשאר בקשר עם חברינו הקרובים. אני מצרף מכתב מאת לוסיטיג וטאוכנר [לאון לוסיטיג ועורך הדין טאוכנר הן חברים ב"וועד היהודי-הלאומי"] שלנו.

הייתי מבקש להתעדכן האם "ברית" [הכוונה, כנראה, לארגון "בני ברית"] גילתה איזו פעילות והאם היא מורגשת. אני יודע שבזמן הכיבוש הבולשביקי ד"ר רלסלר ז"ל ניסה ליצור קשר עם ארגון זה, אבל לא שמענו על שום תוצאות. מגרטרודה שלנו יש פה כמה חוץ ממני: ד"ר פֶּרֶס,

ד"ר הורוביץ, וי[?], ד"ר זילברשטיין, המהנדס אוברלדר ווילהלם אָדֶר. יחד עם המשפחות יש כאן כשלושים איש. במקומות אחרים צריך להיות יחס דומה...

ועכשיו לעניינים אישיים. לפי הידיעות שקיבלנו יי צימרמן איננו בחיים. בסלקציה שנערכה לפני חודשיים במחנה פלשוב הוא היה אמור להישלח למחנה אושוויץ עם אלף אנשים נוספים, דהיינו, למוות. סלפטר, הילפשטיין וְטִיש נמצאים כנראה במחנה. באשר לגיסתך, אני עושה מאמצים לקבל עליה מידע. כמובן לא דרך יאן מטיאשק, כי גם הוא אינו יכול לדעת עליה מאומה. אם אצליח, אינני יודע. רחל מאהלר ובנה נרצחו לפני כשנתיים. בכל הנוגע להורים של ד"ר נ.ל. וולף מקרקוב, מדובר בוודאי באנשים מבוגרים, כך שאין תקוות גדולות. בכל מקרה אשתדל להשיג מידע... פרנצישק שוורצוולד נסע בשנה שעברה לברגן, (Bergen) וגורלו כגורל כל מי שנסע לשם. גבי ד"ר גרובל חיה בסביבת

ורשה, את גבי ד"ר ליינר רצחו הגרמנים לפני כשנה וחצי בלבוב, אחותה ינקה נעצרה לפני כחודש על ידי הגסטפו בעקבות הלשנה. בעלה, ד"ר שווייצר ארי', מסתתר כי הם שאלו גם עליו. עמיתי, ד"ר שמורק, שאל במכתבו למה איננו מגיעים ללבוב עם עזרה. אנו שולחים עזרה גם לשם, אלא שבלבוב רק מספר קטן של אנשים הצליח להסתתר; הגרמנים קיבלו שם סיוע איום מן החמושים האוקראינים. הם ידעו היטב מה נעשה בלבוב ובערי הפרובינציה, הם עקבו אחר המסתתרים, ורצחו בסדיסטיאות את רבבות המסתתרים. גבי צוקר, אחותו של אמיל ש', נמלטה להונגריה; מה קורה עם אביו ועם אחותו, גבי לנדסברג, אינני יודע.

אשתי ואני מודים לך מאוד על הידיעות בעניין גיסתי, גבי רבינוביץ', ובתה פליציה שמורק ובעניין ד"ר גוסטב לנדאו. הייתי מודה לך מאוד אילו העברת לגיסי, יוזף רבינוביץ', את המידע שאנו חיים - אולי דרך שמורק. הייתי מבקש גם לשמוע אם נכדו, ייזיק שמורק, נמצא בארץ ישראל. כמו כן אבקשך למסור לו שרניה הלר, אשתו של ד"ר טדאוש הלר, והבת חיים פה. אולי במקרה מופיעים ברשימות שלך השמות של בעלה ושל הוריה (לאון שנפלד מקרקוב) - הם הוגלו לרוסיה על ידי הבולשביקים.

דרישות שלום לבביות, יוזף בוגוצקי

הפולמוס על אוסקר שינדלר

בוימה על-ידי שינדלר עצמו. "אז התברר לי, ששינדלר, ברצותו ליצור בעיני הצוות אמתלה להרחקתי מהמפעל, בייס מחזה ממש שטני של גניבה מבית החרושת שלו על-ידי לקיחת כמות גדולה יותר של סחורה כביכול על-ידי".

לאחר שהתגלגל ממחנה למחנה, חזר וינר לקרקוב בסוף המלחמה, ומצא את בית-החרושת המשפחתי ריק והרוס. לטענתו, בניגוד לבתי-חרושת אחרים, שעם שובם של בעליהם היהודים היו מלאים בסחורות, היה מפעלו ריק, וזאת כי שינדלר ניצל אותו לטובתו עד תום. חלק מהמחסנים אף נהרס בתקופת הכיבוש, על מנת לאפשר גישה נוחה לבית-בושת שבקרבת מקום...

וינר ידע, כמובן, שעדותו עשויה להשפיע על עתידו של המציל הגרמני, ובכל זאת החליט לומר את דבריו, בהדגישו ששינדלר היה "איש עולם תחתון וקלגס היטלראי, לא יותר קטן מכל הפושעים והרוצחים".

לדעתו, מעשי ההצלה הרבים בקרקוב ובברלין היו בגדר אליבי, כשהתברר שהמלחמה תסתיים במפלת הגרמנים: "אז בדיוק פתאום נהיה 'אוהב שמיים', אוהב יהודים, אז פתאום התלהטה בקרבו אהבה גדולה ליהודים, אז הוא מתחיל לאט, אך באופן עקבי, להניח יסוד איתן, שעליו יהיו חייבות להתנפץ כל ההאשמות האפשריות בעתיד".

אמנם וינר עצמו סיים את המלחמה במפעלו של שינדלר בברלין, מה שבוודאי הציל את חייו, ואולם לא היה בעובדה הזו כדי לשנות את עמדתו העקרונית, שבשנים הראשונות של המלחמה היה שינדלר "קלגס צמא דם". ועל כן, להערכתו של וינר, יש להעמיד את הגרמני לדין כפושע מלחמה...

בסוף עדותו, שכאמור ניתנה שש שנים לפני ביקורו הראשון של שינדלר בארץ, הסביר וינר את המניעים שדחפו אותו לומר את דבריו הקשים: "לא מניעים אותי רגשי שנאה אפשרית כל שהיא, ששינדלר חי כיום בארגנטינה בהילת המיטיב של יהדות אירופה, כשהוא ממש טובל בזהב, ששדד ממני, מורצל ומקורבנות אחרים, שכפי הנראה אינם חיים יותר, ואני, אחרי שעברתי את הגיהנום של היטלר, עובד כיום בתנאים הפרימיטיביים ביותר של החיים, בתור פקיד מדינה.

(המשך בעמוד הבא)

שהיו מוכנים להמליץ על מעשי ההצלה של מיטיבם, החליטה הוועדה לחסידי אומות העולם שביד ושם שלא להעניק את התואר לשינדלר, וזאת בשל התנגדותם של שני יהודים מקרקוב, יוליוס וינר ונתן וורצל.

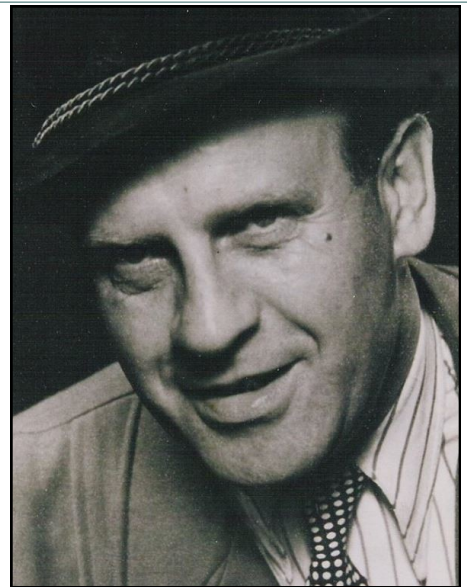
עדותו של יוליוס וינר: עם פרוץ מלחמת העולם השנייה עבד יוליוס וינר, בן ה-35, בעסק הסיטונאי לכלי מטבח מאמייל של אביו, ברחוב קרקובסקה 51. בעדותו, שניתנה בשבועה בשנת 1956, סיפר וינר על המפגש הראשון שלו עם שינדלר, כשזה התפרץ לעסק המשפחתי ב-15 באוקטובר 1939: "אחרי שהפיל טרור על אבי ועל כל העובדים שלנו בצורה המזכירה התקפות גנגסטרים, קודם כל שם ידו על הקופה, נעל דלתות הכניסה, ואחרי כן הכריז שהחל מרגע זה הוא מקבל לידיו את ניהולו של העסק בתור קומיסר. הוא התנפל בצורה ברוטאלית על אבי, שטף אותו בזרם של עלבונות ושמות גנאי ואיים עליו באקדח".

לפי וינר, כאשר אשתו פנתה אל שינדלר, שלא יאה להתעלל בצורה כזו באדם זקן, הוא החל לצעוק עליה במילים האלה: "שתקי! חזירה יהודית! תלמודיטית שכמותך! כעת אתם תדעו אותי ואת היטלר!" בהמשך המשיך שינדלר להתעלל בווינר האב, ובין היתר אילץ אותו לנשק תמונה של היטלר.

החנות עברה לחסותו של שינדלר, ורק לווינר הבן הותרה הכניסה אליה, שכן הוחלט שיווליוס ימשיך בעבודתו במקום. כעבור חודש, גירש שינדלר, ששימש כ"טראוהנדר", את יוליוס וינר מהמפעל, "כיוון שאתה רמאי, כיוון שאתה גנב, כיוון שאתה עושה זאת מתוך הרגל... הסתלק מכאן, יהודי פושע שכמותך, ואם תעז עוד פעם לעבור את סף הדלת של מפעל זה, זה יעלה לך בראשך".

ביום שלמחרת, חזר וינר למפעל בתקווה שיצליח לבטל את רוע הגזירה. שינדלר קרא לאנשי אס.אס, וביקש מהם ללמד את היהודי לקח. אלה לקחו את וינר לחדר צדדי, הכו בו מכות רצח ולבסוף אמרו לו: "אתה, יהודי שורץ כינים, אם תעז עוד פעם להטריח את כבוד המנהל, אם עוד פעם תעז לבוא הנה... אז תלך לאותו מקום, שממנו לא חוזרים יותר".

כעבור זמן התברר לווינר, שאשמת הגניבה, כביכול, שבה הואשם ושגרמה להרחקתו מהמפעל,

הבקשה להכיר בשינדלר כ"חסיד אומות העולם" הוגשה, כמובן, על-ידי הניצולים מקרקוב ומברלין. התוכנית הייתה, שבטקס המרכזי של יום השואה 1962 יישב שינדלר במקום של כבוד, ליד נשיא המדינה יצחק בן צבי. כן תוכנן ששינדלר ישתתף בטקס נטיעת עצים בשדרה לחסידי אומות העולם, יחד עם עוד אחד-עשר אנשים שהוכרוזו כחסידים.

והנה, ימים אחדים לפני קיומם של האירועים החגיגיים, הופיע יוליוס וינר, שטען כי אין להעניק לשינדלר שום תואר כבוד, שכן מדובר ב"נאצי שהחליף את עורו". וינר גם הזהיר, שאם יתקיים טקס הנטיעה בשדרה, הוא יעורר סערה במקום ויעקור את העץ שזה עתה ניטע. מסיבה זו הוחלט לבטל את הטקס המתוכנן, בתואנה ששינדלר הצטנן. טקס הנטיעה בשדרה התקיים לבסוף כעבור חמישה ימים, ללא נציגים רשמיים של המדינה ומבלי שווינר יידע על האירוע.

"פרשת שינדלר" תפסה במהרה תאוצה, ועוד לפני שהתקיים הטקס החלופי התפרסמו כתבות, שערערו על טיבם של מעשי החסד של שינדלר. עיתון "הארץ" פרסם כתבה תחת הכותרת "איש קרקוב טוען: שינדלר היה נאצי והחליף את עורו לקראת סוף המלחמה". במקביל החלו להגיע ליד ושם מכתבים רבים, אשר יצאו כנגד העמדה של וינר. לדוגמה, מרדכי ברודר, מניצולי שינדלר, כתב את הדברים הבאים: "כאיש מסורתי והמאמין באלוקים אז אוסקר שינדלר בעיני, לא רק אחד מחסידי אומות העולם, אלא אפשר לכנותו כאחד מהל"ו שהודות להם העולם קיים".

על-אף המספר הרב של ניצולים

הפולמוס על אוסקר שינדלר (המשך)

אני רוצה רק על ידי הסרת ההילה המעטרת את גולגולתו הרצחנית של שינדלר להשיג סיפוק עבור סבלותי וסבלות משפחתי ועבור מותו של אבי זכרונו לברכה, שאותו רצח שינדלר, אם לא פיסית, אז נפשית."

עדותו של נתן וורצל: עד המלחמה היה נתן וורצל הבעלים של מפעל ברחוב ליפובה 4. לאחר כניסת הגרמנים לקרקוב, עבר בית-החרושת לחסותו של שינדלר. וורצל אישר בעדותו את סיפוריו של וינר, במיוחד את התיאור על הכאתו בידי אנשי אס.אס.

יחד עם וינר תכננו השניים להעמיד את שינדלר למשפט, כבר בשנת 1956. ואולם, לאחר שנים אחדות של תכנון, החליט וורצל, בשנת 1962, לנטוש את המערכה המשפטית, כי "עניין זה עובר את כל גבולות יכולתי לשלוט בעצמי, וכתוצאה מכך נתקבלה החלטה נמרצת במשפחתנו לשכוח כל מה שהיה". בהמשך התברר, שלוורצל היו שיקולים נוספים: נודעו לו מעשיו הטובים של שינדלר, אשר האפילו על מעשיו הרעים, ומכיוון שהגרמני נמצא כעת ללא פרוטה, ראוי היה שלא לצאת כעת נגדו.

החלטת הוועדה לחסידי אומות העולם: בעקבות הערעור בימי ביקורו של שינדלר בארץ, החליטה הוועדה לחסידי אומות העולם להזמין את וינר למתן עדות נוספת. באופן כללי חזר וינר על גרסתו, כן התייחס לעובדה שהיה אחד מרשימת האסירים שהועברו לברנינליץ, וקבע ש"יכול להיות ששינדלר הציל את חייו, ובשביל זה צריך לשלם לו, אבל לא להכתירו כחסידי אומות העולם".

בשנת 1963 התקיים דיון בפני הוועדה, בראשות השופט לנדוי ובנוכחות העדים הבאים: השופט משה בייסקי, מר יצחק שטרן, מר יעקב שטרנברג ומר נתן וורצל. השופט בייסקי טען, ש"מעשיו מדברים בעדו. נניח אפילו שקרה לו מקרה, כפי שטוען וינר, אין זה שקול כנגד כל מעשיו הטובים... בשבילי שינדלר הוא חידה במובן הטוב ביותר שהכרתי. אינני מכיר עוד מקרה כזה של הסתבכויות למען יהודים..."

בכל זאת נטה השופט לנדוי שלא להעניק לשינדלר את התואר הנכסף, גם אם הייתה מעין חזרה בתשובה, שכן כל מי שפגע ביהודים במהלך

המלחמה אין להכיר בו כחסידי אומות העולם. ואולם, היו אחרים בוועדה שטענו, שאין לחפש צדיקים גמורים אלא "אנשים ששמו נפשם בכפם", כפי שרשום בחוק חסידי אומות העולם, ועל כן לא ניתן להתעלם ממעשי ההצלה הרבים, רק בשל התנגדות של איש אחד שחש שנעשה לו עוול.

חשוב לציון, שרוח הדברים בדיון הייתה, שקיים רוב להצעה להעניק את התואר לשינדלר, ואולם יושב-ראש הוועדה, השופט לנדוי, הצהיר שאינו יכול להשלים עם העובדה שמכריזים על אדם, שאינו נקי לחלוטין מפגיעה ביהודים, כחסידי אומות העולם, ולכן יהיה עליו להסיק מסקנות אישיות.

האיום בהתפטרות עשה את שלו, והוועדה החליטה להישאר מאוחדת ולהצטרף לדעתו של השופט לנדוי. ההחלטה הסופית שהתקבלה נוסחה בשני סעיפים עיקריים:

פוסקים להקל על סבלותיהם; דאגה להבאת מתים יהודיים לקבר ישראל. את מעשיו ההומניטאריים הללו עשה שינדלר תוך סכנת מוות מתמדת, שהייתה מרחפת עליו כמציל יהודים. על כל אלה הוא זכה להכרה טובה עמוקה מצד מאות היהודים שניצלו הודות למאמציו, והוא ראוי לתודת העם היהודי כולו.

לידיעת הוועדה הובאו טענותיהם של ה"ה יוליוס וינר ונתן וורצל נגד מר אוסקר שינדלר, על גזלת רכוש ומעשי אלימות שנעשו בהם ובאביו של מר יוליוס וינר. אין הוועדה יכולה להגיע למסקנות בדבר טענות אלה, בלי שיתקיים בירור עובדות מלא בין ה"ה וינר וורצל לבין מר שינדלר – בירור שאין בידי הוועדה לקיימו.

בזכות מצב פרדוקסאלי: ב-9 באוקטובר 1974 נפטר אוסקר שינדלר בהילדסהיים שבגרמניה. סיבת המוות הייתה התקשות עורקים מתקדמת בלב ובמוח, שגרמה להתקף לב. כעבור שבועיים נקבר בבית-הקברות הלטיני בהר ציון שבירושלים.

באותה תקופה שימש השופט משה בייסקי כיושב-ראש הוועדה

לחסידי אומות העולם, אך כיוון שהיה בעצמו מ"יהודי הרשימה", החליט שלא להעלות מחדש את הדיון בנושא שינדלר, על מנת שלא יישמע שהוא מנצל את מעמדו לקידום עניין אישי.

השנים חלפו, והמדהים הוא, שעד לראשית שנות התשעים, רבים מניצולי שינדלר לא ידעו שמיטיבם לא הוכר כחסידי אומות העולם, שכן הימצאותו של העץ בשדרה נתפסה כהכרה מלאה בפועלו של האיש.

בשנת 1993 הגיעה אמילי שינדלר, בת ה-85, לארץ, לרגל צילומי הסצנה האחרונה של הסרט "רשימת שינדלר". הוועדה לחסידי אומות העולם החליטה לנצל את האירוע ולהעניק לגברת שינדלר את התואר של "חסידת אומות העולם", על מעשיה הטובים כלפי היהודים, בעיקר בתקופת ברינליץ.

לפי ד"ר מרדכי פלדיאל, מהוועדה לחסידי אומות העולם, יצרה ההחלטה מצב פרדוקסאלי, שגברת שינדלר תוכרז כ"חסידת אומות העולם" ואילו בעלה יישאר ללא הכרה מלאה. דיוני הוועדה סביב תיקו של שינדלר חודשו, והפעם הוחלט להעניק את התואר המלא, ללא התנגדויות. היה זה שלושים ואחת שנים לאחר ביקורו הראשון של שינדלר בארץ ותשע עשרה שנים לאחר שהובא למנוחת עולמים בירושלים...

על פי מאמרו של אריאל פיינרמן

משחקי קלפים בקרקוב

גדי כפיר הקדיש כ-15 שנים לחקר הקשר בין הציונות למשחקי הקופסה שהיו בשימוש בעולם היהודי בכלל ובעולם הארץ-ישראלי בפרט, בשנים שקדמו להקמת מדינת ישראל.

מחקרו התפרסם בספר "ציונות ומשחקי קופסה 1900-1948" והוא שופך אור על השימוש במשחקים להרחבת אוצר המילים בשפה העברית, חינוך לציונות ואהבת הארץ והשפעת העלויות השונות על המשחקים בארץ ישראל. קטעים אחדים בספרו מוקדשים למשחק "יחודי ששיחקו בו אבותינו בקרקוב, משחק ה'פלירט'."

"...חוקרי השפה הפולנית טוענים כי המילה 'פלירט' הופיעה בשפה הפולנית בשנת 1861-1900... ברור כי המשחק נוצר במזרח אירופה, במעורבות יהודית במידה זו או אחרת. אין אנו יודעים בדיוק את הקשר לגרסה הפולנית מקרקוב, שכנראה נוצרה אחרי מלחמת העולם הראשונה, במקביל לגרסת הפלירט העברי. משתיהן לא ברור איזו גרסה קדמה, אבל מהן כנראה התפתחו שאר הגרסאות.

גרסת קרקוב בעברית 'פלירט עברי', היא העשירה ביותר מכל הגרסאות באיכות הלשון שממנה היא מורכבת, ומהתרבות היהודית המשתקפת בקלפים. השפה העברית שבה היא שפה גבוהה ועשירה. השימוש בלשון הקודש והמטפורות הספרותיות נותנות למשחק עומק, ומציבות אותו כמסמך ספרותי ואנושי מיוחד. לא מצאנו בשום תרבות אחרת פרט לרוסיה, פולין וישראל סוג כזה של משחק קלפים...

השוואה בין גרסת קרקוב לגרסת ירושלים: גרסת קרקוב שואבת את משפטיה בעיקר מספרות הקודש (תנ"ך, תלמוד, גמרא, מדרשים) ומסופרי הספרות העברית החדשה וספרות ההשכלה, שנכתבה החל מראשית המאה ה-19, עם התעוררות התנועה הליברלית ותנועת ההשכלה...

המשחק נדפס בקרקוב... שמו של בית הדפוס בקרקוב מופיע על הקלף הפולני Wyd. Sonzneya Krakow Ziolona 7. המשפטים בקלפי המשחק בעברית ומנוקדים. הם לקוחים מהשיח בין גברים לנשים או בני נוער בוגרים של אותם ימים, בין שתי מלחמות העולם. זו לא הייתה השפה המדוברת, כי אם שפת הקודש והתפילה... גרסת קרקוב מתאפיינת במשפטים ארוכים יותר, פייסניים, שיש בהם אלמנטים נימוסיים יותר...

בקרקוב בתקופה זו היו ערב רב של מוסדות חינוך, המפולגים לזרמים שונים – חרדים, ליברלים וציונים-כשלכל זרם עמדות חינוכיות בלתי מתפשרות משלו. לכל המוסדות אשר עסקו בלימוד הלשון והתרבות העברית והחדרתה, הוסף התואר 'עברי'. מכאן שמה של גרסת קרקוב הנקראת 'פלירט עברי'. קרוב לוודאי שהמשחקים בו היו אנשים שבאו מהזרם הליברלי ציוני, רבים בעלי רקע ושורשים דתיים. היכרותם א מנהגי החיים ואורחות החיים היהודיים עמוקה...

מי היו שחקני הפלירט בקרקוב?

מתחילת המאה שעברה היו בקרקוב יהודים דתיים מפלגים שונים, חסידים ומתנגדים, חופשיים או חילוניים. המצב היה דומה גם בערים אחרות, אך אנו מתמקדים בקרקוב מכיוון ששם קלפי הפלירט היו

1. Tyle nas razy zimno odepchnięto,
Tyle nas razy żraniono boleśnie... (Tetmajer).
2. Smutek nie przystoi tak pięknej twarzy.
3. Raz tylko się kocha, choć wielokroć marzy.
4. Cenię wyżej przyjaźń zącą, niż miłość rozpaczłą.
5. Cóż ja temu winna?
6. Przez oczy przegląda Ci dusza piękna, szlachetna.
7. Chcesz się żenić, przyjacielu, to się żeni.
8. Jedno tylko serce mam, jedną tylko Ciebie znam.
9. Mylisz się!
10. Tak?
11. Iść może!
12. Masz wabika w Sobie.
13. Przy Tobie jestem jak trusia.
14. Chciałbym w to wierzyć, lecz trudno mi.
15. Oczy Twoje zdradzają Cię.
16. Mama mówi, żeś dziewczyna...
17. Z Ciebie numer, co to na loteryi nie wychodzi.
18. Zapomniysz.
19. Takich jak Ty, to szukać ze świecą.
20. Przyszłości nie lekam się.
21. Kot wrzaskliwy, mąż kochliwy – dwa nieszczęścia w domu.
22. Kana może się zagoi, ale blizna zostanie.
23. Lepiej spać, niż śnić głupio.
24. Kocham Cię nad życie.
25. Nicodwołanie!
26. I nie mi więcej nie powiesz?
27. To mnie cieszy.
28. Miała baba koguta...
29. Skromność Twoja podoba mi się bardzo.
30. Jutro!
31. Nie wzdychaj tak ciężko, bo odbiera apetyt.
32. I owszem.
33. Żeń się chłopcze, żeń się, daj Ci Bóg rozum.

Wyd. «Sonzneya», Kraków, Ziolona 7.

מיוחדים. במקורות ספרותיים שונים אשר נכתב בהם על התקופה, נתנו שמות שונים ליהודים: אדוקים, חסידים, חרדים, ליברלים, ציונים, ישראלים ועוד. מתחילת המאה ה-19 נשבו רוחות של שינויים חברתיים באירופה ואלה חדרו גם ליישוב היהודי, והשפיעו כמובן גם על החינוך היהודי.

מצד אחד יהודים חרדים ויהודים ליברליים, ומצד אחר התנועה הציונית. משני צדי המתרחס חרדים לעומת ליברלים בעלי עמדות בלתי מתפשרות. החרדים והליברלים רצו להמשיך בחינוך המסורתי, ואילו היהודים הציונים רצו להקים קרקוב 'בית ספר עברי' (1909) אשר בו ילמדו מעט לימודי יהדות ויותר מדעי הטבע ולימודים כלליים.

בתקופה זו היו מוסדות חינוך נוספים בקרקוב: 'תלמוד תורה' שלמדו בו מאות ילדים להורים 'אדוקים-קיצונים'; 'בית ספר יסודי עברי של 'המזרחי' שנקרא 'חדר עברי'; 'תחכמוני' – בית ספר תיכון עברי מסחרי; בית ספר לבנות מטעם 'האגודה' – 'בית יעקב', ועוד מוסדות אחרים. לכל המוסדות אשר עסקו בלימוד הלשון והתרבות העברית והחדרתה, הוסף התואר 'עברי'.

גם משחק הפלירט נקרא 'פלירט עברי'. זו עדות נוספת לכך שהמשחקים בו הם אנשים אשר באו מזרם הציונים הכלליים, רבים מהם בעלי רקע ושורשים דתיים. היכרותם את מנהגי החיים ואורחות החיים היהודיים עמוקה...

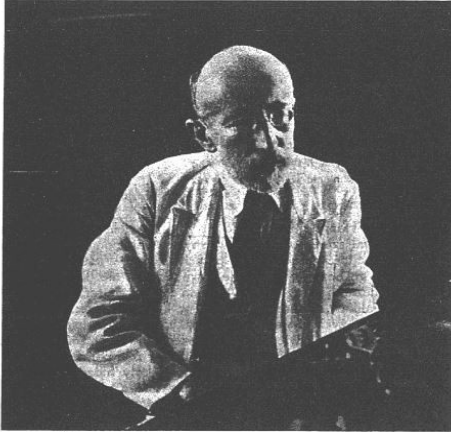
הציבור העברי בקרקוב הלך וגדל, עם פעיליו נמנו יהודים אשר מקורותיהם היו ביהדות הקלאסית... מכאן ניתן להניח כי אף שרוב קלפי המשחק לקוחים מספרות לשון הקודש, נראה כי לא אנשים אורתודוקסיים שיחקו בהם...

לאחר מלחמת העולם השנייה הביאו עולים חדשים את גרסת קרקוב לארץ. ובפולין? שם משחקים פלירט עד היום. משחק יותר פשוט ויותר ארוטי.

DIWREJ AKIBA

PISMO RUCHU AGUDAT HANOAR HAIWRI „AKIBA”
ROK VIII. – TOM IX.
P I A T E K
28 SZYMA 5699
17 STYCZEŃ 1939 (1 8 3)
K R A K Ó W
L W Ó W
W A R S Z A W A
Cena 25 gr. ob. mies. 50 gr
Adm. Warszawa I. Grzybowska 32/4 Tel. 296-47 - Red. Kraków, Skrz. poczt. 258

W 12 LAT PO ŚMIERCI MISTRZA

Handwritten signature or note.

שבועון "דברי עקיבא" מ-17.1.1939

להשתלמות אישית – שעובדו בידי ג.
דרייבלט ופורסמו בבטאונה "דברי
עקיבא", שלהופעתו הסדירה דאג ג.
נר (ניכטהאוזר).

ערב מלחמת העולם השניה הגיע
מספר החברים בקן בקרקוב
ל-1,000, ובתנועה כולה כ-24,000
חברים שפעלו ב-139 סניפים בגליציה
ושלזיה ועוד 141 סניפים בפולין.

החלוצים הראשונים של "עקיבא"
עלו ארצה במסגרתו של קיבוץ
שהקים את אהליו בפתח-תקווה,
כקיבוץ עבודה שחבריו עבדו כשכירי-
יום בפרדסים ובכל עבודה שנוזמנה,
ומאוחר יותר הוקמו קיבוצים גם
בבאר-יעקב ובחדרה. בתקופת "חומה
ומגדל" הוקמה התיישבות של
"עקיבא" ב-"בית יהושע" על שמו של
ד"ר יהושע טהון ז"ל, וקבוצת חברים
מהקיבוץ בפתח-תקווה התיישבו
בקיבוץ נווה איתן שבעמק בית שאן.

גם לאחר פרוץ המלחמה, השתדלו
חברי "עקיבא" להמשיך בפעולתם,
ובבוא הימים השחורים, ארגנו
מחתרת לשם התנגדות אקטיבית
ומזויינת לכובש הנאצי, ובראשם א.
ליבסקינד, ש. דרגר וגוסטה דוידזון.

לפי מאמרו של יוסף רונדשטיין
בתוך: "היהודים בקרקוב:
חייה וחורבנה של קהילה עתיקה"

אגודת הנוער העברי "עקיבא"

בתחילת התארגנותה של אגודת
הנוער העברי "עקיבא" בקרקוב,
בתחילת המאה העשרים, קיבלה
האגודה לשורותיה תלמידי בתי ספר
תיכוניים בלבד. בימי מלחמת העולם
הראשונה הצטמצמה פעילות
התנועה, בעיקר בשל גיוס הבוגרים,
והפעילות שוקמה לאחר המלחמה
הודות למאמציהם של יהודה
בורנשטיין, משה זינגר, אברהם
ידידיה ו-ב. בלדר.

על מנת להרחיב את שורותיה של
התנועה הוחלט לקלוט למסגרתה גם
נוער שאינו לומד בבתי ספר תיכוניים,
וכן להקים אגודות נוער ציוניות בערי
השדה ובעיירות גליציה המערבית
ובשלזיה בשם "אגודת הנוער
העברי", שמאוחר יותר התווספה
לשמו גם הסיומת "עקיבא", על שמו
של רבי עקיבא, ושם הארגון היה
ל-א.ה.ה. עקיבא.

אבן היסוד של תפיסתה הרעיונית
של "עקיבא" היו: שיבה אל היהדות
ואל ההווי המסורתי שלה (כי אלה
הם הבסיס ליצירה אורגנית בארץ
ישראל של אורח חיים יהודי חדש
ששוב ילכד את כל העם); לדבקות
בקניני ישראל, ששמרו על דורות כה
רבים, למרות פיזורם בין העמים
בניכר, וניסיון לחדש מסורת זו.

בתחילת דרכה לא היתה "עקיבא"
תנועה חלוצית המחייבת את חבריה
להגשמה עצמית בארץ ישראל.
התנועה גרסה כי עצם החינוך הציוני
שהיא השתדלה להקנות לחבריה, וכן
ערכי היהדות, שטופחו והיו להווי
התנועה, יביאו את חבריה להגשמת
הציונות, עלייה לארץ ישראל
והשתתפות בבניינה.

מאידך, לא היתה "עקיבא" מוכנה
לוותר על אותם החברים שמסיבות
שונות לא ראו אפשרות לעצמם
לעלות ארצה תוך זמן קבוע, אם כי
דבקה נפשם בציונות וברצון
להגשמתה. אולם, היא דרשה מהם
לעשות מאמץ רציני גם בגולה, הן
בתחום חידוש החיים היהודיים והן
בפעילות ציונית. סיסמתה של
"עקיבא" היתה להקים קיבוץ ציוני
הקשור לחיים בא"י וקולט כל
שאפשר לקלוט בגולה.

בסוף שנות העשרים של המאה
הקודמת ליווה את הקבוצה יואל
דרייבלט, שהיה ידוע בין הנוער
העברי בקרקוב כמורה לעברית ובעל
ידיעות כלליות נרחבות, וסייע
לחבריה להעמיק את ידיעותיהם

בלשון העברית ובספרותה. עם
הזמן התחזק הקשר בינם לבינו
והשראתו הרוחנית והרעיונית
כיוונה את צעדיהם והשפיעה על
החלטותיהם.

באותה תקופה התאחדו גם
הקנים הנפרדים, שהיו קיימים
בעיר (כמו "יהודה", "התקוה"),
וכן הוחלף, כאמור, השם ל"א.ה.ה.
עקיבא". בשנים אלו נערכו דיונים
רעיוניים, בפגישות, כנוסים
ומושבות קיץ וחורף, בהם התלבנו
יסודותיה הרעיוניים של התנועה.

אחד ממאפייניה העיקריים של
"עקיבא" בשנים אלו היתה
החרדה לגורל העם. עוד לפני
השואה חשו רבים מחבריה
שהמאה העשרים עלולה להיות
מאה של כליה ליהודים בגולה.
בראותם את הנולד הבינו כי על
היהודים להתלכד במטרה להחלץ
מהגולה, להתעלות על הבדלי
הדעות, לעשות מאמץ על-אנושי
להגדיל את היישוב בא"י ולהשתרש
במולדת. הם גרסו, כי יש ליצור
דפוסי חיים, שיאפשרו לכל העם
לחיות יחד לא רק מתוך סובלנות
פורמלית, אלא מתוך אהבת אמת של
אחים לגורל משותף ואהבת עברנו
המשותף.

דעתם היתה, כי אין די בכך
שההסתדרות הציונית בגולה תהווה
מסגרת פוליטית בלבד, אלא יש
לארגן בגולה ולטפח ציבור ציוני,
שיקיים אורח חיים ציוני. הם טענו:
שלא יהיו שורשים חזקים לציונות.
אם רק שנאת הגויים ליהודים תהווה
את כוחה המניע של הציונות; שרק
היהדות, על ערכיה הגלומים בה
יכולה לעורר בנו רצון להישאר
יהודים, וגעגועים לחדש ימינו כקדם
בארץ ישראל; שכדי למנוע סכנה
גדולה לקיומנו ולהתגבר על
המכשולים הרבים בבנין המולדת,
זקוק לכוחות רעננים וחלוציים,
המוכנים לראות את טובת כלל
ישראל ככוח מדרבן, כוח שמפעיל את
מעשינו.

בשורות "עקיבא" אורגן נוער מגיל
12 ומעלה. בכל שכבה התנהלה
העבודה החינוכית בשיטות
המתאימות לכל גיל. בשכבה הצעירה
התבססה העבודה על לימוד שיטתי
של השפה העברית ועל הצופיות
במובן הרחב של המושג. כל אחד
בתנועה, חייב היה ללמוד עברית,
והתנועה ארגנה במטרה זו מאות
שעורים. התנועה ערכה גם תכניות

מעשיות של צדיקים

ויען כי דברנו עתה בענייני גלגול, אספר עוד מעשה אחת מענייני גלגול אשר הקשבתני על חד מקמאי [אחד מאבות הראשונים] שהיה אז אב בית הדין בקרקא.

בקרקא, היא העיר שחברו בה כל הדרי תפארת, ואהבת התורה גם עד היום בקרבה הומיה, ומה גם בשנות קדם, נמצא שם אברך אחד, בן גביר וחתן לגביר, וגם בעצמו היה נגיד ועשיר. והקדיש כל עתותיו אך לתורה ועבודה, והיה כעץ שתול על פלגי החכמה והתבונה. וישב תמיד בהתבודדות, סגור ומסוגר כל היום לפני ד', ולא בא מפתח ביתו החוצה, אך בתורת ד' חפצו.

ויהי בהיות אדונינו הקיסר ירום הודו בקראקא ותהום קול הקריה בתרועת ששון ושמחה. וכל בני העיר רצו לפני המלך לכבודו. והאברך הזה לא אבה להתבטל מתורתו ללכת החוצה. אך כאשר רכב המלך ברחוב הקריה הציץ מחריכיו לברך עליו 'ברוך שחלק מכבודו לברואי' [זו הברכה שיהודים מברכים כאשר הם רואים מלך גוי]. וכהפתחו חלוני ביתו ושחה להביט הוד תפארת המלך, נפל פתאום לבנה אחת מן החומה, וחלילה לא נגעה את המלך, אך את הסוס אשר רכב עליו המלך [כלומר, פגע בסוס ולא במלך].

וימהרו כל שרי ממלכתו לבקר בהיכלי האברך הזה ולחקור היטב, אולי שימה היתה זאת מאיתו, וחשב מחשבת פיגול חס וחלילה על אדונינו המלך [אולי התכוון להרוג את המלך]. ולא נמצא בכל הבית מאומה, כי האברך באמת היה נקי מכל אשמה ומעל. ובכל זאת לא פטרוהו המלך, וחרצו משפט מוות על האברך יושב אוהלים הזה, אשר היה תם וישר.

וירדפו כל ראשי העיר וירעמו וירעשו. והעידו כולם עליו, כי נקי הוא מכל חטא ופשע. וכל עיני ישרון

[כיננו לעם ישראל] לא נתנו שינה מעיניהם ותנומה לעפעפיהם, לא שקטו ולא נחו, והריצו אך מכתבי בקשה לכל שרי המלכות. ונתכבדו לדבר עם המלך בעצמו בעבורו. ועד כה הגיעו בבקשתם, כי השיב להם המלך: "אם כן איפוא, יהי נא כדברי הרב דמתא [רב העיר]. ואם ישפוט הרב כי לא בן מות הוא יתוה עליו תיו חיים". כי המלך בעצמו הבין הדבר לאשורו, כי הכל באמת וצדק. לכן השיב זאת לפני שרי ממלכתו ובטח בס לב המלך. אם ככה ירעימו כל אנשי הקריה על איש ישר הלזה, גם הרב ישתדל לחיותו. ומה גם כי תלה הדבר במשפט וכאשר יחרוף בעצמו.

והנה בבוא המשפט לפני הרב ענה את שואליו: "בלי ספק דינו כמורד במלכות וחייב מיתה". ויתמרמר כל העם על הרב כי איככה הרג בידיו את האברך הזה, ואך בהבל פיו. **ונהרג האברך כפי משפטו.** והרב ציווה לקרוא אותו אל הלוויה ללוותו. ובכן סרו עם למשמעתו ויקראו את הרב בעת לווייתו. וכאשר הוליכו את המת לפני בית הכנסת, ציווה הרב לעמוד ולהנפח והוא יספוד אותו. וכאשר עמדו נושאי המיטה לפני שער בית הכנסת ניגש הרב אל מיטת המת. ויען בקול גדול: "עתה, אתה עמוד נא בגזירת עירין וקדישין פתגמין ומאמר קדישין [כיננו למלאכי עליון] והודיע את העם סיבת מיתתך, לבל ירונו כל העם אחרי, והשיכותי מעלי תלונו בני ישראל".

וישב המת במיטתו לעין כל רואים. ויאמר: "אני נשמת פלוני שהפיל ראשון אבן לירמיהו הנביא [הוא יידה אבן על הנביא ירמיהו. בירמיהו כ' מסופר שהיכו את הנביא,

ספר פאר מקדושים

סעו יצא כחוק. בני שפתי ישנים יצא עתה. צנף ונופת תמונפת לכל און שוטע דברים עתיקים מקולפים סיפורים יקרים קרש קרשים רבים ידברו נשנבות יספרו וסלין לצר עולאת יסללו כולו מלא אותות ונפלאות ודעת קדושים מלא יראת ד' ומוסר השכל שסוכצים בתהלות נוראות מצדיקי יסודי עולם ובראשם הפארת חסידים והורם חבדת ישראל וצבי ערים איש אלקים קדוש

ר' ישראל בעש"ט ז"ל

בחוספת שתי מעשיות: מרכינו הקדוש המהרש"א זצ"ל ומרכינו הקדוש ר' לוי יצחק זצוק"ל בעל 'קדושת לוי' מעשיות אלה מיוסדים על אדני האמונה ומפתח גדול חסם לכל תוכות חנפס והגוף

אם כי לא כתוב שזרקו עליו אבנים]. לכן שולחתי לעולם השפל זה חמישה עשר פעמים לתקן עוונתי. ובגלגול הזה תיקנתי הכל ונשארה נקייה זכה וצללה. לכן חשב הרב מחשבות לבל תדחה שנית כאשר אקלקל את מעשי חס וחלילה [פירוש: נשמה זו נשלחה כבר 15 פעמים לעולם כדי לתקן את החטא ההוא, והרב רצה למנוע שיצטרך לחזור לשוב לעולם, ולכן פסק שיהרג וזוהי יינקה סופית]. ואת זה צפה ברוח הקודש וציווה כל זאת למען הביאני אל מקומי בשלום" [גלגולים הוא מוטיב ידוע בקבלה היהודית].

וכל העומדים שמעו את הקול מדבר, ויחדלו להתרעם על הרב, כי ידעו מן היום והלאה כי רוח ד' דבר בו ומילתו על לשונו.

מנחם מענדל בודק (1824-1874), סופר סיפורי מעשיות של צדיקים. הסיפור לקוח מתוך ספרו: פאר מקדושים, לבוב תרכ"ה.

הביא את המעשה והביאורים: הרב רפי אוסטרון

אבלים ומשתתפים בצער המשפחה

על מותו בטרם עת של חברנו

יעקב גרוס ז"ל

בן נתן ושולמית ז"ל

אבלים

על פטירתה חברתנו

לאונורה פרנצוס ז"ל

לבית בלייווייס

ומשתתפים בצער המשפחה

האם כבר שילמתם את דמי חבר לארגון לשנת 2017?

המחאה על סך 150 ש"ח לפקודת ארגון יוצאי קרקוב נא לשלוח לר"ח הנוריות 31 הרצליה 4672630 או לבצע העברה לחשבון הארגון בבנק איגוד (13) סניף הסדנאות (079) חשבון מספר 216789

